

Nr 34

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 13 mars 1964 dagtecknad proposition, nr 117, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder;

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelser å 15 000 000 kr. att ingå i de föreslagna institutens garantifonder;

c) till Teckning av aktier i kreditinstitut för lantbruksnäringarna å kapitalbudgeten under fonden för statens aktier för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kr.

Propositionen har, såvitt avser anvisande av anslag, hänvisats till jordbruksutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I propositionen framlägges förslag om inrättande av två kreditinstitut, främst avsedda för långfristiga krediter till företag vilkas verksamhet avser förädling eller distribution av produkter från jordbruket eller skogsbruket eller binärningar till dessa eller till företag som distribuerar fönödenheter till samma näringsgrenar. De nya instituten föreslås skola organiseras som aktiebolag och benämnas Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB och Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit AB. Instituterna avses skola ägas till hälften av staten och till hälften av jordbrukets föreningsrörelse, Handelsn samarbetsorgan i jordbruksfrågor och Kooperativa förbundet. Aktiekapitalet föreslås i vardera bolaget bli 5 milj. kr., varjämte till reservfond avses skola avsättas 2,5 milj. kr. Vardera bolaget skall därjämte ha en särskild garantifond på 15 milj. kr. Den sammanlagda utlåningskapaciteten beräknas tills vidare bli 375 milj. kr.

Till aktieteckning i de nya bolagen föreslås för budgetåret 1964/65 ett investeringsanslag av 7,5 milj. kr. Vidare förordas att staten ställer garantiförbindelser på sammanlagt 15 milj. kr. till bolagens förfogande.

Rörande motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll.

Av bankoutskottet har samtidigt, utom såvitt angår anvisande av anslag, behandlats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 707 i första kammaren av herrar *Ferdinand Nilsson* och *Axel Emanuel Andersson* och nr 864 i andra kammaren av herrar *Elmwall* och *Persson* i Heden, vari hemställts,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 117 måtte uttala, att den icke statliga insatsen i Lantbruksnäringsarnas Primärkredit AB och Lantbruksnäringsarnas Sekundärkredit AB genom tecknande av s. k. B-aktier m. m. bör helt förbehållas jordbrukets föreningsrörelse men icke företräda-re för enskilda handelsintressen eller Kooperativa förbundet;

dels ock de likalydande motionerna nr 741 i första kammaren av herr *Wallmark* och nr 909 i andra kammaren av herrar *Nordgren* och *Ringaby*, vari hemställts,

att riksdagen måtte

1. med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 117 besluta att genom erforderliga kapitaltillskott till Industrikredit AB samt Företagskredit AB ge dessa kreditaktiebolag möjlighet att tillhandagå de med jord- och skogsbruket förknippade näringsgrenarna med långfristiga krediter;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om omedelbar översyn av gällande banklags bestämmelser rörande affärsbanks rätt att meddela långfristiga krediter i syfte att ge affärsbankerna möjlighet att på lika villkor konkurrera med kreditaktiebolagen vid sådan kreditgivning.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena hänvisas till motionerna I: 707 och II: 909.

Utskottet. Enligt den överenskommelse, som den 27 mars 1963 träffades såsom resultat av överläggningar mellan å ena sidan regeringen, å andra sidan representanter för Riksförbundet Landsbygdens folk och Sveriges lantbruksförbund om jordbrukets ekonomiska läge (prop. 1963: 134), skulle regeringen undersöka möjligheterna att institutionellt förbättra jordbrukets kreditmöjligheter. På grundval av denna utfästelse har det förslag utarbetats som framlägges genom förevarande proposition och som tillkommit genom förhandlingar mellan en särskild statlig förhandlingsdelegation och förhandlingsdelegationer från jordbrukets föreningsrörelse, Handelsnämndens samarbetsorgan i jordbruksfrågor och Kooperativa förbundet.

Förslaget innebär att två nya kreditinstitut skall inrättas för att lämna huvudsakligen långfristiga lån till svenska företag, företrädesvis sådana vilkas verksamhet avser förädling eller distribution av produkter från jordbruk och skogsbruk jämte deras binärningar. De båda instituten avses i allt väsentligt utformade efter mönster av de motsvarande kreditinstitut för lån till mindre och medelstora företag, som är i funktion sedan år 1962, då AB Industrikredit omorganiserades och AB Företagskredit inrättades.

De båda nya kreditinstituten, vilka föreslagits organiserade som aktiebolag, benämnda Lantbruksnäringsarnas Primärkredit AB och Lantbruksnäringsarnas Sekundärkredit AB, skall sålunda till hälften ägas av staten, till hälften av icke-statliga intressenter.

Vartdera bolaget avses till en början få ett eget kapital av 7,5 milj. kr., varav en tredjedel i form av en reservfond, tillkommen genom att aktierna vid bolagens tillkomst betalas med 150 procent av det nominella värdet. Härjämte skall vartdera bolaget disponera en garantifond, uppgående till tre gånger aktiekapitalet vid bolagets bildande; denna fond skall komma till stånd genom garantiförbindelser eller deposition av kontanta medel. Av de ovannämnda tre icke-statliga intressentgrupperna skall Handelsnäringsorganen i jordbruksfrågor och Kooperativa förbundet vardera tillskjuta en femtedel av kapitalet och jordbrukets föreningsrörelse tre femtedelar. Sveriges lantbruksförbund och RLF skall tillsammans svara för sistnämnda andel.

Bolagens upplåningsrätt skall, på motsvarande sätt som gäller för AB Industrikredit och AB Företagskredit, stå i viss relation till summan av det egna kapitalet och garantifonden. Den maximala upplåningen skall för primärkreditinstitutet utgöra tio gånger denna summa, medan för sekundärkreditinstitutet multipeln skall vara sex. Den totala utlåningskapaciteten blir härigenom 375 milj. kr. Sekundärkreditinstitutets snävare upplåningsrätt har beräknats medföra att båda bolagen gentemot sina långgivare får samma kreditvärdighet. Beträffande säkerheter för lämnade lån och beträffande lånens löptid föreslås reglerna bli analoga med dem som gäller för de förutnämnda redan bestående kreditinstituten. Om de båda nya bolagens organisatoriska uppbyggnad föreslås deras styrelser få fatta beslut. Administrativt avses bolagen åtminstone på det lokala planet anknytas till redan befintliga organisationer; i remissyttrandena har olika alternativ för en sådan samordning skisserats. Bolagen förutsätts vidare bli samförvaltade, varför samma personer skall ingå i båda styrelserna.

I propositionen har genom exemplifiering angivits vilka slag av förädlings- och distributionsföretag som närmast skall kunna erhålla krediter hos de nya bolagen. Någon formell branschavgränsning är emellertid icke avsedd att gälla; fastmer har departementschefen såsom en särskild fördel angivit att de nya bolagen kommer att delvis verka i konkurrens med AB Industrikredit och AB Företagskredit, vilket bör verka nedpressande på institutens marginaler. Även företag som baserar sin verksamhet på fiskets produkter har av departementschefen framhållits höra till de nya bolagens naturliga kundkrets. En grundläggande princip är att någon prioritering av företag tillhörande vissa organisationer eller någon kvotering av långivningen mellan olika intressentgrupper icke skall förekomma.

I propositionen har vidare understrukits, att bolagen skall tillämpa fullt

affärsmässiga principer, varför deras räntemarginaler måste täcka såväl administrationskostnader som uppkommande förluster.

I motionerna I: 741 och II: 909 kritiseras tendensen att inrätta särskilda institut för långfristig kreditgivning åt olika grenar av näringslivet. Även om de nya instituten på kort sikt kan lösa en del finansieringsproblem, kan deras tillkomst enligt motionärernas uppfattning leda till en alltför långt driven sektorsindelning av kreditmarknaden med ökade administrationskostnader och otillräcklig riskspridning som följd. Motionärerna förordar i stället att gränserna för affärsbankernas verksamhet skall vidgas; särskilt bör bankerna få ökad möjlighet att ge bundna lån. I likhet med vissa remissinstanser uttalar motionärerna vidare, att behovet av särskilda kreditinstitut för lantbruksnäringarna icke är styrkt; de anser det naturligare att låta AB Industri kredit och AB Företagskredit tillhandahålla krediter även åt dessa näringar, om så erfordras efter ytterligare kapitaltillskott. Departementschefens betoning av konkurrensmomentet betraktas av motionärerna som orealistisk. Motionärerna hemställer dels om avslag på propositionen och om erforderliga kapitaltillskott till de båda nyssnämnda kreditaktiebolagen, dels om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om översyn av banklagens bestämmelser om långfristiga krediter. Nämnas bör, att motionärerna säger sig kunna under förhandenvarande omständigheter tillstyrka de båda nya bolagens tillkomst, därest den av dem förordade lösningen med en utvidgning av de båda äldre institutens kreditgivning icke kan genomföras.

Utskottet vill för sin del först betona vikten av att det kreditbehov som här är i fråga effektivt kan fyllas. Utskottet är medvetet om att olika lösningar kan tänkas tillgodose detta syfte. Till det förslag som framlagts genom propositionen kan utskottet emellertid ansluta sig. De allmänna principerna för bolagens verksamhet har sedan ett par år blivit prövade genom förekomsten av AB Industri kredit och AB Företagskredit. Den flexibilitet och den konkurrensmöjlighet som erhålles genom avsaknaden av en formell branschavgränsning är enligt utskottets mening värdefulla. De av departementschefen angivna principerna för bolagens verksamhet, bl. a. den strikta affärsmässighet som skall tillämpas, vill utskottet också uttala sin anslutning till. Mot de framlagda förslagen till avtal om institutens bildande och till bolagsordningar har utskottet ingen erinran att göra.

Av det sagda följer att utskottet avstyrker bifall till motionerna I: 741 och II: 909 i vad dessa avser avslag å propositionens förslag. Den i samma motioner gjorda hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en översyn av vissa bestämmelser i banklagen överensstämmer nära med motsvarande förslag i ett antal motioner, vilka utskottet i här aktuella delar har behandlat i sitt utlåtande nr 33. Under hänvisning till vad som där anförts får utskottet avstyrka bifall till nu förevarande motioner även i denna del.

I motionerna I: 707 och II: 864 hävdas, att uppdelningen av äganderätten till de planerade nya bolagen skett på ett mindre ändamålsenligt sätt. Enligt

motionärerna borde jordbrukets föreningsrörelse ensam svara för den icke-statliga kapitalinsatsen och utrymme sålunda icke beredas för Handels samarbetsorgan i jordbruksfrågor och Kooperativa förbundet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att propositionen tillkommit efter förhandlingar mellan alla de berörda parterna och att således även jordbrukets föreningsrörelse accepterat den fördelning som föreslås i propositionen. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Äberopande vad ovan anförts hemställer utskottet,

att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 741 och II: 909, såvitt nu är i fråga, ävensom motionerna I: 707 och II: 864 samt med bifall till föreliggande proposition, såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder;

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelser å 15 000 000 kr. att ingå i de föreslagna institutens garantifonder.

Stockholm den 5 maj 1964

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Ståhle, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson*, Nils Theodor Larsson, Gorthon*, Augustsson, Rönnerberg och Stefansson*;

från a n d r a kammaren: herrar Regnéll, Sköldin, Berglund*, fru Renström-Engenäs*, herrar Hagnell, Haglund, Jonsson och Börjesson i Falköping.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Regnéll, Gustaf Henry Hansson, Gorthon, Stefansson, Berglund* och *Jonsson* beträffande vad utskottet anført med avseende på punkten 2 i den i motionerna I: 741 och II: 909 gjorda hemställan.